

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-01-31

Diarienummer 2023-3581

Handläggare

Erik André

Telefon: 031-368 39 91

E-post: erik.andre@miljo.goteborg.se

Komplettering efter kommunstyrelsens återremittering av återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till miljö- och klimatnämnden om att föreslå hur konceptet med klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad, SLK-2024-00408

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden godkänner komplettering efter kommunstyrelsens återremiss av kommunfullmäktiges uppdrag 2023-01-26 § 35 till nämnden om att, i samverkan med grundskolenämnden, föreslå hur konceptet med klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad.
2. Miljö- och klimatnämnden skickar tjänsteutlåtandet till kommunfullmäktige som återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag 2023-01-26 § 35 till nämnden om att, i samverkan med grundskolenämnden, föreslå hur konceptet med klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad, och föreslår kommunfullmäktige att förklara uppdraget fullgjort.

Sammanfattning

Miljö- och klimatnämnden har fått återremiss på sitt uppdrag att ge förslag på hur konceptet klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad. För att ta fram ett förslag har miljöförvaltningen i samverkan med grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen utrett hur sex andra kommuner har implementerat konceptet klimatlåda samt förutsättningarna för att införa klimatlådor i Göteborgs Stads skolor.

Utredningen visar att den mat som andra kommuner säljer i klimatlådor är mat som blivit över i serveringen. Kommunerna ser klimatlådor som ett komplement till andra åtgärder för minskat matsvinn. Ingen kommun hade statistik för hur klimatlådorna hade påverkat mängden matsvinn. En kommun hade statistik för hur många klimatlådor som hade sålts, i snitt 1,5 låda per kök och dag.

För att minska svinnet i Göteborgs Stads kök används idag Göteborgsmodellen för minskat matsvinn. Modellens arbetssätt för överbliven mat i serveringen är att använda det i kommande serveringar. Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen bedömer att klimatlådor skapar incitament för överproduktion samt att ett införande skulle kräva mer arbete än vad som är motiverat för en relativt liten minskning av svinn. Det finns inga hinder i livsmedelsgäststiftningen att använda klimatlådor.

Miljöförvaltningen bedömer att nuvarande arbete har lett till minskningar av matsvinnet, samt att ett införande av klimatlådor generellt i stadens måltidsverksamheter endast skulle ge en liten minskning av matsvinnet. Andra åtgärder bedöms som effektivare och bör därför prioriteras för att nå både svinn- och miljömål. Miljöförvaltningen föreslår att klimatlådor inte införs som en generell åtgärd, men att de ska kunna användas som ett komplement i vissa kök och vid enstaka tillfällen med särskilda omständigheter. Miljöförvaltningen föreslår vidare att klimatlådekonceptet tas med i utvecklingsarbetet med Göteborgsmodellen för minskat matsvinn eller på annat sätt i utvecklingen av svinnarbetet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Miljöförvaltningen bedömer att ett införande av klimatlådor skulle ha liten ekonomisk betydelse för de berörda verksamheterna såväl som för samhället. Den viktigaste orsaken till detta är att mängden klimatlådor och minskningen av serveringssvinn bedöms bli liten.

Positiva ekonomiska konsekvenser, varav samtliga bedöms som små:

- Minskade kostnader för hantering av matavfall.
- Intäkter till köken som säljer klimatlådor.

Negativa ekonomiska konsekvenser, varav samtliga bedöms som små:

- Vissa kök skulle behöva införskaffa utrustning, till exempel nedkylningsskåp.
- Minskad försäljning hos närliggande näringsidkare; denna konsekvens bedöms som försumbar.

Bedömning ur ekologisk dimension

Miljöförvaltningen bedömer att ett införande av klimatlådor skulle ha liten betydelse för att minska miljöpåverkan av stadens livsmedelskonsumtion. Den främsta orsaken till detta är att mängden klimatlådor och minskningen av serveringssvinn bedöms bli liten. Miljöförvaltningen bedömer dessutom att även om ett införande av klimatlådor kan vara en lämplig åtgärd lokalt i vissa kök, är det generellt sett andra typer av åtgärder som bör prioriteras inom offentliga måltider för att nå Göteborgs Stads mål för klimat, biologisk mångfald och minskat matsvinn.

Se förvaltningens fullständiga bedömning ur den ekologiska dimensionen under rubriken Förvaltningens bedömning.

Bedömning ur social dimension

Miljöförvaltningen bedömer att ett införande av klimatlådor skulle ha liten betydelse för att minska miljöpåverkan ur den sociala dimensionen. Den viktigaste orsaken till detta är att mängden klimatlådor bedöms bli marginell.

Samverkan

Miljöförvaltningen har inte funnit skäl att samverka med de fackliga organisationerna.

Bilaga

1. TU-bilaga 1: Undersökning av förutsättningar för klimatlåda

Ärendet

Miljö- och klimatnämnden har fått återremiss på sitt uppdrag att ge förslag på hur konceptet klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad. Detta tjänsteutlåtande utgör återrapportering av uppdraget. Miljö- och klimatnämnden har att ta ställning till om detta tjänsteutlåtande kan godkännas som återrapportering av uppdraget samt skickas till kommunfullmäktige som återrapportering.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige behandlade 2023-01-26 § 35 en motion om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter. Motionärerna hänvisade till konceptet klimatlåda i syfte att ytterligare minska matsvinnet. Kommunfullmäktige beslutade att kommunstyrelsen fick i uppdrag att utreda förutsättningar för att efterskänka överbliven mat från måltider i Göteborgs Stad till civilsamhällets organisationer i Göteborg. Uppdraget återredovisades i fullmäktige 2023-11-23 § 196 och förklarades fullgjort. Slutsatsen var att förutsättningarna att efterskänka mat är otillräckliga eller saknas hos stadens måltidsverksamheter i dagsläget dels volymmässigt, dels utifrån den påverkan som det skulle innebära för personalens arbetsmiljö och bemanningssituation.

Tidigare behandling av ärendet i miljö- och klimatnämnden

Kommunfullmäktiges beslut i januari 2023 innehöll även en andra beslutspunkt enligt vilken miljö- och klimatnämnden i samverkan med grundskolenämnden skulle återkomma med förslag på hur konceptet med klimatlåda kan användas i Göteborgs Stad. Det skulle göras först efter att förutsättningarna för att skänka maten klarlagts och om det då ändå kvarstod behov av en lösning som klimatlåda.

Miljö- och klimatnämnden godkände 2024-03-19 § 53 miljöförvaltningens återrapportering av uppdraget och översände den till kommunfullmäktiges med förslag om att uppdraget skulle förklaras fullgjort. I tjänsteutlåtandet beskrevs att konceptet klimatlåda innebär att mat som blir över i stadens verksamheter, till exempel skolor, tas till vara och används i ett annat sammanhang. Det aktuella förslaget innebär att maten ska efterskännas till civilsamhällesorganisationer för att förmedlas till behövande invånare.

Miljöförvaltningen konstaterade att stadsledningskontorets redovisning av uppdraget att kartlägga förutsättningar för att efterskänka mat visar att förutsättningarna i dagsläget inte är tillräckliga. Den främsta orsaken är att det pågående arbetet för att minimera matsvinnet gör att volymerna av överbliven mat är små och oregelbundna.

Sammantaget bedömde miljöförvaltningen i samverkan med grundskoleförvaltningen att konceptet klimatlåda med Göteborgs Stads förutsättningar varken är mål- eller kostnadseffektivt för att minska matsvinnet inom stadens verksamheter. Förvaltningarna bedömde därför att behovet av en lösning som klimatlåda inte kvarstod.

Miljö- och klimatnämnden har även behandlat frågan 2022-09-22 § 172 i ett yttrande över en motion om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter. Miljöförvaltningen bedömde att en klimatlåda kan bidra till minskat matsvinn, vilket överensstämmer med stadens mål, samt att det inte finns något i livsmedelslagstiftningen som hindrar ett införande.

Återremittering av ärendet från kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen beslutade 2024-08-28 § 635 att återremittera ärendet till miljö- och klimatnämnden enligt förslaget i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsledningskontoret konstaterade i sitt tjänsteutlåtande att miljöförvaltningen felaktigt hade tolkat uppdraget som att konceptet klimatlåda skulle vara riktat till civilsamhällets organisationer, istället för till elever och personal vid skolor. Därav baserades slutsatserna i huvudsak på stadsledningskontorets tidigare utredning, vilken visade att det saknades förutsättningar att efterskänka överbliven mat. Stadsledningskontoret konstaterade vidare att miljöförvaltningen inom uppdraget inte har studerat hur andra kommuner har infört konceptet klimatlåda, exempelvis Nacka kommun, Halmstad kommun och Karlstads kommun.

Stadsledningskontoret bedömde därför att denna tolkning av koncept klimatlåda gör att miljö- och klimatnämndens återrapportering inte svarade på uppdraget från kommunfullmäktige och föreslog återremittering. Stadsledningskontoret såg också ett värde i att en fortsatt utredning skedde i samverkan med utbildningsförvaltningen och grundskoleförvaltningen.

Förvaltningens bedömning

Uppdraget är att ge förslag på hur klimatlådor kan användas i Göteborgs Stad.

Miljöförvaltningen konstaterar att matsvinnet från kommunens verksamheter ska minska till maximalt 30 gram per serverat huvudmål 2030, enligt mål i Göteborgs Stads avfallsplan 2021 – 2030. Enligt avfallsplanen har förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, samt äldre, vård- och omsorgsnämnden ansvar för att vidta åtgärder så att målet nås, tillsammans med andra berörda nämnder.

För att svara på uppdraget har miljöförvaltningen bedömt om ett införande av klimatlådor har potential att vara en effektiv åtgärd för att nå avfallsplanens mål om minskat matsvinn inom kommunens verksamheter. Baserat på denna bedömning har förvaltningen tagit fram ett förslag till hur konceptet klimatlåda kan användas inom Göteborgs Stad, av nämnderna som är ansvariga för målet.

Som underlag för bedömningen har miljöförvaltningen i samverkan med grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen utrett:

- 1) hur andra kommuner har implementerat konceptet klimatlåda,
- 2) förutsättningarna för att implementera konceptet inom måltidsverksamheterna vid Göteborgs Stads grundskolor och gymnasieskolor,
- 3) förutsättningarna för klimatlådor ur livsmedelsäkerhetshänsyn.

Underlaget från undersökningen redovisas i bilaga 1.

Samlad bedömning

Miljöförvaltningen konstaterar att grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen arbetar aktivt med att minska matsvinnet enligt de arbetssätt som beskrivs i Göteborgsmodellen för minskat matsvinn. Tack vare detta har serveringssvinnet minskat de senaste åren och numera är mängden relativt låg.

Vidare bedömer grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen att klimatlådor kan motverka nuvarande arbetssätt för minskat matsvinn, leda till överproduktion och innebära merarbete som inte är motiverat av den förväntade minskningen av matsvinn.

Miljöförvaltningen delar bedömningen att nuvarande arbete för att minska matsvinnet är effektivt och konstaterar att även om matsvinnsmålen inte är uppnådda så går arbetet åt rätt håll och serveringssvinnet är relativt lågt. Dock så finns det undantag i enskilda kök där svinnet är högre och svinnet kan även vara högre i övriga kök vissa dagar.

Miljöförvaltningen bedömer även att ett införande av klimatlådor som en generell åtgärd skulle innebära en förändring av matsvinnsarbetets inriktning, vilket skulle kräva tid och resurser, både att införa och att sedan i det löpande arbetet tillämpa.

Göteborgs Stad har utmanande mål om minskat matsvinn i Göteborgs Stads avfallsplan 2021 – 2030 samt om minskad påverkan på klimatet och den biologiska mångfalden i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021 – 2030. För att nå målen krävs att resurser prioriteras till de mest effektiva åtgärderna, dels för att minska miljöpåverkan från stadens egna matinköp, dels för att bidra till en hållbar matkonsumtion i hela samhället vilket är nödvändigt för att nå de övergripande miljömålen i miljö- och klimatprogrammet.

Miljöförvaltningen bedömer att andra åtgärder har större potential att effektivt bidra till detta inom stadens måltider än att införa klimatlådor som en generell åtgärd. Det kan till exempel vara att fortsätta det kontinuerligt pågående arbetet med att utveckla menyer med låg miljöpåverkan, rätt näringsinnehåll och som uppskattas av eleverna. Andra exempel kan vara utveckling av miljön i skolmatsrestaurangerna och att skapa synergier mellan undervisning och skolmåltiderna. Samtidigt bör den kontinuerliga utvecklingen av existerande matsvinnsarbete fortsätta, i synnerhet för att minska tallrikssvinnet som utgör den största delen av det totala svinnet. I detta arbete är samverkan mellan måltidsverksamheten och den pedagogiska verksamheten vid skolorna viktig. Miljöförvaltningen bedömer dock att klimatlådor kan spela en roll som ett komplement till övrigt matsvinnsarbete vid de enskilda kök och tillfällen där svinnet är svårt att hålla nere på grund av särskilda omständigheter.

De utmanande målen kommer att kräva att nya åtgärder och arbetssätt utvecklas och testas, ofta i samverkan mellan olika delar av stadens organisation. Detta gäller både generellt och för de mål som är relevanta för måltidsverksamheterna. Det är nämnderna med måltidsverksamheter som är ansvariga för att utveckla och implementera de åtgärder som krävs för att nå målen, men miljöförvaltningen uppmuntrar och bidrar gärna till sådant utvecklingsarbete. Ett exempel på pågående sådant arbete är vidareutvecklingen av Göteborgsmodellen till att även innefatta tallrikssvinnet i skolmatsalar.

Förslag

Baserat på ovanstående bedömning föreslår miljöförvaltningen att klimatlådor inte ska införas som en generell åtgärd, men att de ska kunna användas i enskilda kök där det finns behov och där respektive kökschef bedömer att det kan vara en lämplig åtgärd. Miljöförvaltningen föreslår vidare att klimatlådekonceptet tas med i utvecklingsarbetet med Göteborgsmodellen för minskat matsvinn eller på annat sätt i utvecklingen av svinnarbetet.

Maria Jacobsson

Direktör

Marcus Jahnke

Avdelningschef